

ПАРАЎНАЛЬНЫ АНАЛІЗ ПРЫРОДНАЙ ПАПУЛЯЦЫІ *LOBELIA DORTMANNA* ВОЗЕРА БРЭДНА І ШТУЧНАЙ ПАПУЛЯЦЫІ ВОЗЕРА РОГАВА

І.М. Марозава, І.М. Марозаў

ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь,
morozovainna889@gmail.com

Рэінтрадукцыя лабеліі Дортмана шляхам пасадкі жывых раслін у прыдатныя вадаёмы дае шанцы на паспяховае стварэнне штучных пупуляцый, якія самападтрымліваюць сябе вегетатыўным і насенным спосабам размнажэння. Паспяховасць правядзення рэінтрадукцыі залежыць ад выбару месца з аптымальнымі экалагічнымі ўмовамі.

Прыродаахоўны напрамак інтрадукцыя набывае ў сувязі з праблемай захавання біялагічнай разнастайнасці флоры і расліннасці, якая знаходзіцца цяпер пад пагрозай дэструктыўных пераўтварэнняў у сілу ўзмацняючыхся ўплываў антрапагенных і тэхнагенных фактараў.

Рэінтрадукцыя раслін з'яўляецца адным з прыёмаў захавання генафонду прыроднай флоры і аднаўлення прадуктыўнасці натуральнага расліннага пакрыва.

Стварэнне штучных папуляцый з'яўляецца дзейсным для захавання, аднаўлення ахоўнага віду *Lobelia dortmanna*.

Параўнальны аналіз прыроднай і штучнай папуляцый можа сведчыць аб паспяховасці рэінтрадукцыі.

Мэта дадзенай працы – правесці параўнальны аналіз прыроднай папуляцыі *Lobelia dortmanna* ў возеры Брэдна Расонскага раёна і штучнай у возеры Рогава Гарадоцкага раёна.

Матэрыял і метады. Аб'ектам нашага даследавання з'яўляюцца прадстаўнікі прыроднай і штучнай папуляцый лабеліі Дортмана (*Lobelia dortmanna*) на тэрыторыі Расонскага і Гарадоцкага раёнаў Віцебскай вобласці.

Палявыя даследаванні праводзіліся намі ў вяснова-летні перыяд 2020 – 2024 гг. на тэрыторыі Гарадоцкага і Расонскага раёнаў Віцебскай вобласці. Абследаванне расліннасці азёр выканана па агульнапрынятай метадыцы Катанскай В.М. [1]. Багацце выгляду ацэньвалі па шкале Браўн-Бланку.

Вывучэнне асаблівасцяў плоданашэння, насення і насеннай прадуктыўнасці праводзілася па агульнапрынятым метадам з выкарыстаннем метадычных указанняў па насеннязнаўстве інтрадукцэнтаў Галоўнага батанічнага саду РАН [2].

Вынікі і іх абмеркаванне. Намі праводзіўся параўнальны аналіз прыроднай папуляцыі *L. dortmanna* воз. Брэдна і штучнай папуляцыі воз. Рогава па наступных паказчыках: колькасць лісця ў асобнай разетцы, колькасць кветак на кветканосе і даўжыня кветкі. Намі ўстаноўлена, што колькасць лісця ў асобнай разетцы прыроднай і штучнай папуляцый складала $23,24 \pm 1,64$ і $22,58 \pm 1,62$ шт. адпаведна. Паказчыкі, як у штучнай, так і ў прыроднай папуляцыях істотна не адрозніваюцца. У сваю чаргу даўжыня кветкі ў *Lobelia dortmanna*, якая расце ў воз. Рогава больш чым у раслін прыроднай папуляцыі (табліца 1).

Вялікую цікавасць уяўляе вывучэнне рэальнай насеннай прадуктыўнасці пладоў і ўцёкаў так як расліны гэтага віду размножваюцца насеннем, а вегетатыўнае размнажэнне слаба развіта [3, с. 508–510]. За 10 гадоў разеткі лісця *Lobelia dortmanna* распаўсюдзіліся ад першапачатковага месца пасадкі да 10–15 м. Гэта магло адбыцца толькі пры насенным размнажэнні дадзенай культуры. Намі вывучаліся такія біяметрычныя паказчыкі як велічыня пладоў і лінейныя памеры насення ў прыроднай і штучнай папуляцыях *Lobelia dortmanna*. Намі ўстаноўлена, што памеры плёну, лінейныя памеры

насення і паказчыкі насеннай прадуктыўнасці плода і парастка *Lobelia dortmanna* неістотна адрозніваюцца ў прыроднай і штучнай папуляцыях (табліца 2).

Табліца 1 – Параўнальны аналіз колькасці кветак і лісця *L. dortmanna* ў прыроднай і штучнай папуляцыях

Папуляцыя	Колькасць лісця на разетцы, шт.	Колькасць кветак на кветканосе, шт.	Даўжыня кветкі, см
Прыродная (воз. Брэдна)	23,24±1,64	3,82±0,33	1,61±0,06
Штучная (воз. Рогава)	22,58±1,62	3,67±0,27	1,65±0,08

Табліца 2 – Біяметрычныя паказчыкі пладоў, насення і насенная прадуктыўнасць *L. dortmanna* ў прыроднай і штучнай папуляцыях

Папуляцыя	Памеры плода, см		Лінейныя памеры насення, см		Насенная прадуктыўнасць, шт.	
	даўжыня	шырыня	даўжыня	шырыня	плода	парастка
Прыродная (воз. Брэдна)	0,5±0,03	0,26±0,02	0,72±0,01	0,33±0,01	155,4±4,9	593,7±2,6
Штучная (воз. Рогава)	0,49±0,02	0,24±0,01	0,7±0,01	0,33±0,01	151,5±5,2	556,2±2,7

Параўнальнае даследаванне біяметрычных характарыстык вегетатыўных і генератыўных органаў *Lobelia dortmanna* ў прыроднай і штучнай папуляцыях пры падобных экалагічных умовах, а таксама значэнне рэальнай насеннай прадуктыўнасці паказалі, што развіццё раслін у штучнай папуляцыі не адрозніваюцца істотна ад развіцця ў прыроднай папуляцыі. Гэта сведчыць аб паспяховасці рэінтрадукцыі выгляду.

Намі ўстаноўлена, што колькасць лісця ў асобнай разетцы прыроднай і штучнай папуляцыі *Lobelia dortmanna* склала $23,24 \pm 1,64$ і $22,58 \pm 1,62$ шт. адпаведна. У сярэднім на кожным генератыўным парастку у прыроднай і штучнай папуляцыі знаходзіцца $3,82 \pm 0,33$ і $3,67 \pm 0,27$ кветкі адпаведна. Паказчыкі рэальнай насеннай прадуктыўнасці ўцёкаў *Lobelia dortmanna* ў прыроднай і штучнай папуляцыях склалі $593,78 \pm 2,65$ і $556,23 \pm 2,74$ адпаведна. Намі ўстаноўлена, што на 6-ы год даследавання (2009 г.) адбылася стабілізацыя колькасць разетак лісця ў групах пасадкі штучнай папуляцыі *Lobelia dortmanna*.

Праведзеныя дваццацігадовыя даследаванні дазваляюць лічыць, што *Lobelia dortmanna* ва ўмовах поўначы Беларусі праяўляе высокія адаптацыйныя здольнасці, што сведчыць аб магчымасці захавання гэтага віду, штучна рассяляючы яго ў вадаёмы з прыдатнымі экалагічнымі характарыстыкамі.

Праведзеныя даследаванні паказалі на прыкладзе *Lobelia dortmanna*, што пры штучным рассяленні водных раслін неабходна ўлічваць не толькі агульны гідралагічны рэжым, хімічны склад вады, фларыстычны склад, грунты і дновыя адклады, але і фактар хвалевай актыўнасці. Пасадкі неабходна праводзіць у месцах, абароненых ад ветраці ствараючы штучна збудаванні, якія памяншаюць хвалевую актыўнасць.

Заклучэнне. Параўнальнае даследаванне біяметрычных характарыстык вегетатыўных і генератыўных органаў *Lobelia dortmanna* ў прыроднай і штучнай папуляцыях пры падобных экалагічных умовах, а таксама значэнне рэальнай насеннай прадуктыўнасці паказалі, што развіццё раслін у штучнай папуляцыі не адрозніваюцца істотна ад развіцця ў прыроднай папуляцыі. Гэта кажа аб паспяховасці рэінтрадукцыі віду

Літаратура

1. Катанская, В.М. Высшая водная растительность континентальных водоемов СССР / В.М. Катанская. – Л., 1981.
2. Методические указания по семеноведению интродуцентов. – М.: Наука, 1980. – 64 с.
3. Флора БССР. Том 4. Мн.: Издательство АН БССР, 1955. – 528 с.

НОВЫЕ НАХОДКИ НАСТОЯЩИХ ПОЛУЖЕСТКОКРЫЛЫХ НАСЕКОМЫХ (HETEROPTERA) ИЗ СПИСКА ВИДОВ ПРОФИЛАКТИЧЕСКОЙ ОХРАНЫ

О.А. Найман

**Научно-практический центр НАН Беларуси по биоресурсам, г. Минск,
Республика Беларусь, oa.naiman@mail.ru**

В приложение Красной книги Республики Беларусь включено 13 видов настоящих полужесткокрылых, требующих дополнительного изучения и внимания в целях профилактической охраны [1]. Данные виды представляют фаунистический и природоохранный интерес как редкие и недостаточно изученные, поэтому важно фиксировать информацию об их численности и распространении.

Материалом к данной работе послужили сборы настоящих полужесткокрылых насекомых из различных биотопов на территории Беларуси, проводимые в период с 2019 по 2024 гг. стандартными методами (кошение энтомологическим сачком, почвенные и оконные ловушки, ручной сбор). Изученный материал хранится в коллекционном фонде лаборатории наземных беспозвоночных животных ГНПО НПЦ НАН Беларуси по биоресурсам. Отдельные экземпляры включены в фонды национального достояния «Зоологическая коллекция и генетический банк дикой фауны государственного научно-производственного объединения «Научно-практический центр Национальной академии наук Беларуси по биоресурсам».

В результате исследований выявлены новые точки распространения пяти видов клопов из списка профилактической охраны, относящихся к пяти разным семействам. Краткая информация о биологии видов и новые точки распространения приведены ниже.

Семейство Miridae

Cremnocephalus albolineatus (Reuter, 1875) – обитатель крон старых сосен, отмечался в высоковозрастных суходольных сосняках. До настоящего времени был известен по единичным находкам из Березинского биосферного заповедника [1].

Материал: Витебская обл., Докшицкий р-н, окр. д. Марговица, Бегомльское лесничество, квартал 54 выдел 5, N 54.756189 E 28.084203, сосняк мшистый (40 лет), оконная ловушка. 27.05.–24.06.2024, О.А. Найман leg., 1 ♀.

Семейство Aradidae

Mezira tremulae (Germar, 1822) – обитает в дуплах, под корой старых лиственных деревьев, микофаг древоразрушающих грибов. Известны находки вида из Барановичского р-на Брестской обл., Гомельского р-на Гомельской обл., а также из Национального парка «Беловежская пуща» и Березинского биосферного заповедника [2].

Материал: Брестская обл., г. Пинск, лесопарк, м-н «Верасы», Молотковичское лесничество, квартал 53, выдел 12, N 52.158020, E 26.000204, сосняк мшистый (28 лет), оконная ловушка 16.06.2022, О.А. Найман leg., 1 ♀, 1 jv.; Гомельская обл., Петриковский р-н, окр. д. Лясковичи Национальный парк «Припятский», квартал 47 выдел 36, N 52°08'12.6" E 28°10'51.3", сосняк черничный (90 лет), оконная ловушка, 17.05–30.05.2023 г., Прищепчик О.В. leg., 1 экз.